

SECURITY, ECONOMY & LAW
NR 2/2016 (XI), (18–32)

PRAWO, PRAKTYKA I LOGIKA W PROFILAKTYCE UTONIEŃ DZIECI

LAW, PRACTICE AND LOGIC
IN CHILDREN'S DROWNING PREVENTION

IWONA MICHNIEWICZ

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa

im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu

ABSTRACT

Care about life and health of the youngest citizens as well as ensuring their safety takes various forms. The basic duties of adults towards children have been described in legal acts, regulations, orders starting from decisions of different levels of authorities, through court decisions, resolutions of different institutions and ending up with detailed regulations. Each year, in the whole world, there is a huge number of accidents involving children and teenagers. Drowning is amongst one of the most frequent causes of death in the above group. Children drown in home pools, but also in life guarded water basins. Only responsibility and common sense of adults are capable of preventing many tragedies, since, based on a conducted survey, children aged 9, think of themselves as good swimmers when they can swim 25 meters without stopping.

Key words: law, safety, child, drowning

ABSTRAKT

Troska o życie i zdrowie najmłodszych obywateli, w tym o zapewnienie ich bezpieczeństwa – przejawiana jest w różnych formach. Podstawowe powinności wobec dzieci opisane są w aktach prawnych; począwszy od

ustaw, rozporządzeń, przez decyzje władz różnych szczebli, wyroki sądów, na uchwałach różnych instytucji i regulaminach szczegółowych kończąc. Każdego roku na całym świecie wydarza się ogromna liczba wypadków z udziałem dzieci i młodzieży. Utonięcie to jedna z najczęstszych przyczyn utraty życia w tej grupie. Dzieci toną w przydomowych basenach ale też w miejscach strzeżonych przez ratowników. Tylko odpowiedzialność i rozsądek dorosłych są w stanie zapobiec wielu tragediom, gdyż jak wynika z przeprowadzonej ankiety, dzieci w wieku 9 lat uznają się za bardzo dobrych pływaków, jeśli potrafią przepłynąć 25 metrów bez zatrzymania.

Słowa kluczowe: prawo, bezpieczeństwo, dziecko, utonięcie

WSTĘP

Śmierć w wyniku utonięcia zawsze wydaje się brutalna i niepotrzebna. Pozostaje niemal w każdym przypadku pewność, że można jej było uniknąć. Trudno jest się pogodzić z faktem, że drobny gest (zauważenie symptomów tonięcia), niewielkie wsparcie (podanie ręki, sprzętu) czy odrobina uwagi – mogły zapobiec tragedii. Szczególnie bolesna jest strata dziecka w okolicznościach, które wszystkim kojarzą się z radością i przyjemnością – tzn. – wypoczynkiem i rekreacją nad wodą. Czy obowiązujące przepisy, wewnętrzne regulacje na obiektach a także zwyczajowe praktyki, chronią grupę najmłodszych użytkowników kąpeli przed utratą życia i zdrowia w wodzie?

METODY

Artykuł zawiera analizę obowiązujących przepisów, weryfikuje wybrane treści zwyczajowo zamieszczone w regulaminach ogólnych i stanowiskowych na kąpieliskach i pływalniach, a także dokonuje przeglądu praktycznych rozwiązań stosowanych w celu zwiększenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w czasie kąpieli. Autorka przybliżyła problem w oparciu o szereg publikacji dotyczących podjętego zagadnienia a także prezentuje fragment obszernego materiału badawczego, zebranego w roku 2016, w formie ankiety, na grupie prawie 1000 dzieci (uczniów klas trzecich kaliskich szkół podstawowych).

WYNIKI

Obowiązujące w Polsce przepisy prawa karnego oraz prawa wykroczeń, przewidują możliwość pociągnięcia rodziców lub opiekunów do odpowie-

działności za brak należytej opieki nad dzieckiem, którego skutkiem było narażenie dziecka na niebezpieczeństwo¹.

Art. 160 § 1 Kodeksu karnego² przewiduje odpowiedzialność za narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, który to czyn zagrożony jest karą pozbawienia wolności do lat 3. W § 2 tego artykułu zawarty jest typ kwalifikowany, przewidujący surowszą odpowiedzialność karną sprawcy, na którym ciążył obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo – do tej kategorii podmiotów należą również rodzice i opiekunowie. W sytuacji zatem, gdy na skutek braku należytej opieki rodziców lub opiekunów dziecko zostało narażone na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, ich zachowanie powinno zostać ocenione pod kątem realizacji znamion występku określonego w art. 160 § 2 K.k., zagrożonego karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

Podkreślić należy, że powołane przepisy chronią życie i zdrowie człowieka, w tym życie i zdrowie dziecka, już na etapie zagrożenia tych dóbr. Przystępstwa w nich określone dokonane są z chwilą narażenia życia lub zdrowia ludzkiego na niebezpieczeństwo, choćby osoba zagrożona ostatecznie nie doznała krzywdy.

W art. 210 § 1 K.k. przewidziano natomiast, że ten, kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Czynność sprawcza tego przestępstwa polega na porzuceniu, przez które należy rozumieć działanie polegające na opuszczeniu dziecka lub osoby nieporadnej, połączone z zaprzestaniem troszczenia się o nią, bez zapewnienia opieki ze strony innych osób³. Wskazać należy, iż znamiona przestępstwa określonego w art. 210 § 1 K.k. zostają zrealizowane w momencie porzucenia osoby, wobec której sprawca ma obowiązek troszczenia się, bez względu na ewentualne konsekwencje zachowania sprawcy.

---

¹ Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości - z upoważnienia ministra - na zapytanie nr 4059 w sprawie odpowiedzialności rodziców i opiekunów prawnych za dzieci, często będące ofiarami ich nierozwagi i braku odpowiedzialności, Warszawa, dnia 17 czerwca 2009 r.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553.

³ Wyrok SN z 4 VI 2001 r., V KKN 94/99, Orz. Prok. i Pr. 2001, nr 11.

Art. 210 § 2 K.k. przewiduje typ przestępstwa porzucenia kwalifikowany przez następstwo w postaci śmierci osoby porzuconej, którego sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Z kolei art. 106 Kodeksu wykroczeń przewiduje odpowiedzialność osoby zobowiązanej do opieki lub nadzoru nad małoletnim do 7 roku życia albo nad inną osobą niezdolną rozpoznać lub obronić się przed niebezpieczeństwem już za samo dopuszczenie do jej przebywania w okolicznościach niebezpiecznych dla zdrowia człowieka.

Określony w powołanych powyżej przepisach obowiązek opieki lub troszczenia się o małoletniego może wynikać z ustawy (art. 95 § 1 i art. 96 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego)⁴, decyzji sądu (np. opiekun prawny powołany na podstawie art. 145 § 1 K.r.o.) a nawet z umowy (np. obowiązki opiekunki lub wychowawczynie, których opiece rodzice powierzyli dziecko).

Przedstawione powyżej przepisy pozwalają organom ścigania na wszczęcie i przeprowadzenie odpowiedniego postępowania w wypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez rodziców lub opiekunów opisanych powyżej przestępstw (postępowanie karne) lub wykroczeń (postępowanie w sprawie o wykroczenie).

Podkreślić należy, iż zasada dobra dziecka stanowi jedną z fundamentalnych zasad polskiego prawa rodzinnego, wyznaczając treść wielu przepisów tego kodeksu.

Pieczą nad osobą dziecka, stanowiącą jeden z elementów władzy rodzicielskiej, oznacza roztaczanie stałej troski i starań o dziecko, obejmuje troskę o zapewnienie dziecku odpowiednich warunków egzystencji, ochronę przed niebezpieczeństwami mogącymi zagrozić dziecku oraz zapewnienie prawidłowego rozwoju (art. 92 K.r.o.).

Przytoczone przepisy świadczą o tym, że w wielu miejscach prawo stara się zapewnić bezpieczeństwo nieletnich, w różnych warunkach (w domu, na drodze, nad wodą etc.). Pozostawienie małego dziecka bez opieki bądź sprawowanie jej w sposób nieodpowiedni – narażając życie i zdrowie nieletniego na uszczerbek – skutkuje nałożeniem dotkliwych sankcji na opiekunów. Poza traumą, jaka pojawia się po wypadku (niezależnie od skutku), opiekunom stawiane są zarzuty i wymierzane kary za brak należytej troski o dzieci.

---

⁴ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59.

„Na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na dwa lata skazał Sąd w Pajęcznie 31-letnią Ilonę B., pracownicę Ośrodka Pomocy Społecznej w sprawie utonięcia latem 2013 r. czwórki dzieci wWarcie”⁵.

Każdego roku, na całym świecie – również w Polsce, dochodzi do wielu wypadków, które spowodowane są wyłącznie brakiem wyobraźni czy wręcz lekkomyślnością rodziców⁶. W USA, w okresie letnim, co pięć dni tonie dziecko poniżej piątego roku życia w przenośnym, przydomowym basenie⁷. Jednym z powodów, dla których taka sytuacja ma miejsce, jest fakt ogólnej dostępności tych urządzeń w wielu sklepach i centrach handlowych oraz łatwość ich montażu. Rodzice dokonują zakupu, po powrocie do domu natychmiast ustawiają „zabawkę” w wybranym miejscu, pomijając jednocześnie dbałość o jakiegokolwiek zabezpieczenie dzieci przed możliwością samodzielnego wejścia do basenu.

Jak podają amerykańskie źródła, w Kalifornii odsetek utonięć w grupie dzieci poniżej 10-tego roku życia był najwyższy w miastach i regionach o wyższych dochodach rodziny⁸ [8,9]. Wyniki takie są tłumaczone faktem częstszego posiadania przez te rodziny basenów przydomowych, przy jednoczesnym braku poszanowania przepisów zobowiązujących do montowania odpowiednich zabezpieczeń.

Istotne okazują się także wskaźniki, z których odczytać można, że 39% wszystkich zgonów dzieci w wieku do 5 lat w wyniku utonięcia, nastąpiło w weekend⁹. Informacja ta wydaje się oczywista, gdyż w te dni większość czasu dzieci spędzają w domu (nie idą do żłobków, przedszkoli czy szkół).

---

⁵ <http://www.rp.pl/Prawo-karne/309179817-Wyrok-w-procesie-ws-utonięcia-czwórki-dzieci-w-Warcie.html> [dostęp: 10.06.2016].

⁶ R. Michniewicz, I. Michniewicz, *Utonięcia małych dzieci w przydomowych basenach*, „Polish Hyperbaric Research”, 2012, nr 2(39), s. 53–68.

⁷ http://www.msnbc.msn.com/id/43460098/ns/health-childrens_health/t/portable-pools-claim-childs-life-every-days/#slice-2 [dostęp: 10.06.2016].

⁸ H. Morgenstern, T. Bingham, A. Reza, *Effects of pool-fencing ordinances and other factors on childhood drowning in Los Angeles County, 1990–1995*, “American Journal of Public Health”, 2000, nr 90, s. 595–601; A.A. Hyder, N.N. Borse, L. Blum, R. Khan, S. El Arifeen, A.H. Baqui, *Childhood drowning in low- and middle-income countries: Urgent need for intervention trials*, *Journal of Paediatrics and Child Health* Apr.44(4) 2008, s. 221–227.

⁹ S.P. Baker, B. O’Neill, M.J. Ginsburg, G. Li, *Injury. Fact Book*, wydanie drugie, New York, NY, Oxford University Press 1992, s. 174–185.

Zatrważającym wydaje się inny fakt: utonięcia dzieci poniżej 15 roku życia w basenach przydomowych w stanie Texas, przekroczyły liczebnie śmiertelne wypadki w innych akwenach słodkowodnych¹⁰.

Na podstawie przeprowadzonych przez US Consumer Product Safety Commission w latach 2001 – 2009 badań¹¹, dotyczących utonięcia i prawie utonięcia z udziałem dzieci do lat 12, okazało się, że aż 94% wypadków dotyczyło dzieci młodszych niż 5 lat, które miały miejsce na ich prywatnych podwórkach – w przydomowych basenach.

Mimo zmniejszającej się w perspektywie pięcioletniej, śmiertelności dzieci poniżej piątego roku życia wskutek utonięcia w Australii¹², wskaźniki śmiertelności dzieci i tak są bardzo niepokojące. W latach 2001-2002 doszło tam do 251 incydentów śmiertelnych, z czego 44 to bardzo małe dzieci – grupa 0–5 lat. Aż siedemdziesiąt pięć procent z nich poniosła śmierć wchodząc lub upadając do wody. Również w Iranie ponad 44% utonięć dzieci poniżej 10 roku życia wydarza się w domowym basenie¹³.

Komitet do spraw śmiertelności dzieci i młodzieży oraz krajowa organizacja ratownicza Nowej Zelandii, opracowały raport na temat okoliczności utonięć obywateli poniżej 25 roku życia¹⁴. Wyniki materiału zgromadzonego do analizy, z okresu 1980-2002, wskazują że spośród wszystkich wypadków utonięcia, aż 42% dzieci w wieku 1-4 lata traci życie w przydomowych basenach. Ogólnie wysoki odsetek śmiertelności w wodzie małych dzieci, pozycjonuje Nową Zelandię na pierwszym miejscu wśród krajów OECD.

Wyniki z analizy 10-letniego okresu wypadków (zakończonych i niezakończonych śmiercią) dzieci wskazują¹⁵, że najczęstszym czynnikiem

---

¹⁰ C.L. Warneke, S.P. Cooper; *Child and adolescent drowning in Harris County, Texas, 1983 through 1990*, "American Journal of Public Health", 1994, nr 84, s. 593–598.

¹¹ B.J. Shields, C. Pollack-Nelson; G.A. Smith, *Pediatric Submersion Events in Portable Above-Ground Pools in the United States, 2001–2009*, "Pediatrics", 2011, nr 128 (1), s. 45–52.

¹² S. DeBoer, E. Scott, *Near-drowning: Prognoses and prevention*, "Australian Emergency Nursing Journal", Volume 6, Issue 2, 2004, s. 27–38.

¹³ A. Sheikhezadi, M.H. Ghadyani, *Epidemiology of drowning in Isfahan province, center of Iran*, "Journal of Research in Medical Sciences", 2009, nr 14(2), s. 79–87.

¹⁴ Child And Youth Mortality Review Committee in collaboration with Water Safety New Zealand, *Circumstances surrounding drowning in those under 25 in New Zealand (1980–2002)* – <http://www.hqsc.govt.nz/our-programmes/mrc/>.

¹⁵ L. Quan, E.J. Gore, K. Wentz, J. Allen, A.H. Novack, *Ten-year study of pediatric drownings and near-drownings in King County, Washington: lessons in injury prevention*, "Pediatrics", 1989, Nr 83, s.1035–1040.

tragedii był niewystarczający nadzór dorosłych, którzy pozostawiali swoje małe dzieci same, zajmując się innymi pracami domowymi lub na przykład prowadząc rozmowę telefoniczną.

Zdecydowana większość dostępnych źródeł¹⁶ dowodzi jednoznaczną winę osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dzieci (rodziców, dziadków, innych opiekunów), jako podstawowy powód utonięć.

W Polsce problem jest podobny. Z policyjnych statystyk wynika, że każdego roku ginie w wodzie średnio (w przekroju 13 lat) ponad 22 dzieci w wieku poniżej 7 lat i 36 dzieci w wieku 8–14 lat¹⁷. Statystyka utonięć dzieci w latach 1998–2010 prowadzona przez policję, dostarcza wiedzy w zakresie liczby wypadków nad wodą z udziałem dzieci.

Ustawa o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych¹⁸, a także akty wykonawcze (m.in. rozporządzenia MSWiA¹⁹) nie wniosły żadnych specjalnych rozwiązań do zasad zabezpieczenia najmłodszych użytkowników obiektów rekreacji wodnej.

Rozporządzenie w sprawie oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag²⁰, poza głębokościami stref dla pływających i nie umiejących pływać oraz kolorami znaczników oddzielających te strefy, wprowadziło (§ 2.1 pkt 3) dokładny opis brodzika dla małych dzieci (w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli) jako miejsce o głębokości do 40 cm, wydzielone ze strefy dla nieumiejących pływać, bojami w kolorze białym oraz dodatkowo otoczonym siatką sięgającą od powierzchni lustra wody do dna. Przy tworzeniu tego przepisu, nie wzięto pod uwagę faktu, że na większości (o ile nie na wszystkich)

¹⁶ Modell J.H.; „Prevention of needless deaths from drowning”, *Southern Medical Journal* Jul.103(7) 2010, s. 650–653.

¹⁷ <http://www.policja.pl/portal/st/958/> [dostęp: 10.06.2016].

¹⁸ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. Nr 208, poz. 1240).

¹⁹ Rozporządzenie MSW z dnia 6 marca 2012 r. (Dz. U. poz. 286 z 2012 roku) w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag; Rozporządzenie MSW z dnia 27 lutego 2012 r. (Dz. U. poz. 261 z 2012 roku) w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne.

²⁰ Rozporządzenie MSW z dnia 6 marca 2012 r. (Dz. U. poz. 286 z 2012 roku) w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag.

kąpieliskach nadmorskich, montaż takiego brodzika jest niecelowy z uwagi na stały ruch wody i ciągłą zmianę jej głębokości a także na natychmiastowe niszczenie takiej infrastruktury przez fale. W § 5.1. dodano w omawianym rozporządzeniu dwa znaki nakazu: nakaz zakładania kamizelek ratunkowych i nakaz ustawicznego nadzoru nad dziećmi (nazwy znaków: B-1 i B-2).

B-1

B-2

Rys. 1. Znaki nakazu, wprowadzone rozporządzeniem

Z kolei Rozporządzenie w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy²¹, w załączniku, narzuca obowiązek posiadania na każdym wyznaczonym obszarze wodnym sprzętu medycznego, leków i artykułów sanitarnych – w tym z uwzględnieniem dzieci – następujących elementów: rurki ustno-gardłowe dla dzieci, maskę twarząwą dla dzieci, maskę tlenową dla dziecka, szyny usztywniające – różne rozmiary, kołnierz ortopedyczny pediatryczny.

Kolejny akt prawa, dotyczy zapewnienia bezpieczeństwa nad wodą i w wodzie dzieciom i młodzieży w ramach wypoczynku. Wcześniej obowiązujące Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania, zostało uchylone z dniem 1 kwietnia 2016 roku. W miejsce tego rozporządzenia uchwalony został inny dokument – Ustawa z dnia 11 września 2015 r., o zmianie ustawy o systemie

---

²¹ Rozporządzenie MSW z dnia 27 lutego 2012 r. (Dz. U. poz. 261 z 2012 roku) w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne.

oświaty oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym²². W myśl art. 92c pkt 2. ust. 6: Organizator wycieczki zapewnia bezpieczne korzystanie z wyznaczonego obszaru wodnego zgodnie z ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. Nr 208, poz. 1240 oraz z 2015 r. poz. 779). Tak więc dzieci wycieczające nad wodą muszą korzystać z kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli oraz pływalni i innych obiektów, które są odpowiednio przygotowane i strzeżone. Zatem takie zorganizowane formy wycieczki nie muszą zapewniać (jak wymagano tego wcześniej) ratownika wodnego – do opieki nad uczestnikami, a jedynie mają obowiązek korzystania z wyznaczonych obszarów wodnych – pod nadzorem ratowników zatrudnionych na tych obiektach.

Poza przepisami w randze ustaw i rozporządzeń, ogólnie obowiązującymi nad wodą – są regulaminy (zarówno ogólne jak i stanowiskowe), opracowywane przez zarządzających – w celu doprecyzowania zasad stosowanych w danym miejscu. Wiele z tych opracowań jest niepełnych, niedoskonałych czy wręcz zawierających rażąco błędy. Często spotkać można w nich zapisy dyskwalifikujące. Należą do nich między innymi:

1. Powołania na nieaktualne przepisy.
2. Wymaganie od klientów zachowania, które ogranicza ich prawa i swobody obywatelskie. Np. całkowity zakaz prowadzenia indywidualnej nauki pływania – powodujący powstawanie absurdalnej sytuacji, w której nikt nie może instruować (uczyć pływać) nawet zaprzyjaźnionej osoby.
3. Nakładanie na użytkowników obowiązków, których nie są w stanie przestrzegać. Np. zakaz przepływania pod pomostem, oddzielającym strefę dla umiejących od strefy dla nieumiejących pływać, przy jednoczesnym zakazie wchodzenia na pomost (mogą na niego wchodzić wyłącznie ratownicy) – co powoduje teoretyczną niemożność korzystania ze strefy dla umiejących pływać.
4. Zakazy nagminnie łamane, których respektowanie mają wymuszać ratownicy, a nie są w stanie tego uczynić. Np. zakaz pływania poza kąpieliskiem – ratownicy nie mogą się stale koncentrować na terenie poza ich nadzorem, gdyż powodują zagrożenie na kąpielisku strzeżonym. Podobnie jak nie są w stanie „pilnować” czy ktoś spożywa alkohol na plaży – gdyż ich uwaga jest skierowana w całości na kąpielisko a nie plażę.

---

²² Ustawa z dnia 11 września 2015 r., o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. 2015 poz. 1629).

5. Niespójność pomiędzy regulaminem ogólnym a stanowiskowymi. Np. samodzielnie mogą na obiekt wejść (wykupując bilet na pływalnię) osoby w wieku 12 lat, a z wielu atrakcji mogą korzystać wyłącznie te, które ukończyły 13 lat.
6. Przypisanie ratownikom swego rodzaju nieograniczonej władzy wobec każdego użytkownika zapisem o bezwzględnym stosowaniu się do wszystkich ich poleceń. Taki zapis winien być uzupełniony o treść, z której jednoznacznie wynikałoby, że te polecenia mogą dotyczyć wyłącznie tego, co wiąże się z bezpieczeństwem na obiekcie. Inaczej bowiem ratownik mógłby wymagać od klientów wykonywania subiektywnie uznanych poleceń.
7. Zapisy martwe. Np. dotyczące wymogu posiadania specjalnej karty pływackiej (tzw. żółtego czepka), która miałaby zezwalać na pływanie poza wyznaczonym obszarem a jej kontrola ma się odbywać przez ratownika.
8. Inne.

Wszystkie obiekty (nawet o tych samych parametrach technicznych) różnią się między sobą. Każdy z nich ma swoją odrębną specyfikę, na którą składają się: inny zespół ratowników, inni klienci, inne rozwiązania organizacyjne, inne oświetlenie/nasłonecznienie, inne kolory i struktura wykończenia ścian/podłóża, etc. Zdarza się, że na obiekcie (np. Wrocławski Park Wodny) wyznaczona jest osoba, która zajmuje się – w roli przewodnika z ramienia ośrodka – grupami zorganizowanymi. Przeprowadza dzieci przez wszystkie punkty od kas przez szatnie, natryski po halę basenową – wspólnie z opiekunami. Bywają obiekty, gdzie każda grupa otrzymuje tzw. znaczniki: czepki, kamizelki, chusty, co ułatwia szybkie rozpoznanie poszczególnych członków tej grupy. To bardzo dobre rozwiązanie (szczególnie czepki), gdyż dzięki temu zarówno ratownicy jak i opiekunowie łatwo diagnozują miejsce pobytu nawet rozproszonej gromady.

Rys. 2. Jednolite czepki dla grupy

Rys. 3. Dzieci w kapokach na pływalni (fot. Jacek Rakowski, www.goldap.info)

Pamiętać należy, iż dzieci mają bardzo ograniczone rozumienie zagrożeń, jakie na nie czyhają. Nie boją się też wejść czy wręcz wskoczyć do głębokiej wody, zjechać ze zjeżdżalni czy zaangażować w zabawę zapominając o całym świecie. W zgłędku panującym na obiektach rekreacji wodnej, w ogromnej przestrzeni gdzie jest czasem kilkaset osób, dziesiątki bodźców (wodospady, sztuczne fale, fontanny, tryskacze, zabawki itd.) uwaga młodego człowieka jest tak bardzo zaabsorbowana, że łatwo może oddzielić się od grupy czy zgubić. W takiej sytuacji często dochodzi do tragedii. Przykładem jest śmierć 6-letniego chłopca w kleszczowskim parku wodnym (2014 r.), który niezauważony przez ojca (zajętego młodszymi dziećmi) wyszedł z niecki rekreacyjnej i utonął w basenie sportowym. Inne, niedawne (2014 r.) i tak samo dramatyczne zdarzenie miało miejsce w Sopotcie. Grupa 39 dzieci przyjechała na wycieczkę do aquaparku z pięcioma opiekunami. Na całej pływalni pracowało wówczas pięciu zawodowych ratowników. W pewnym momencie ktoś dostrzegł, że 8-letnia dziewczynka bezwładnie unosi się na wodzie twarzą w dół. Każdego roku, takich przypadków jest co najmniej kilka. Dzieci toną na strzeżonych kąpieliskach i pływalniach, przy obecności ratowników, opiekunów, rodziców, kolegów. Jak do tego dochodzi? Dorośli zazwyczaj „na chwilę” odrywają wzrok od podopiecznego, ratownicy nie zauważają momentu krytycznego, bo nie potrafią obserwować²³ inne dzieci bawią się i nie zwracają uwagi na przestrzeń wokół siebie.

²³ I. Michniewicz, R. Michniewicz, *Obserwacja w ratownictwie wodnym*, PWSZ Kalisz 2015.

Ogromnym zagrożeniem dla dzieci młodszych jest także fakt uznawania się za dobrych pływaków. Potwierdzeniem tej tezy są wyniki ankiety, przeprowadzonej na 967 dzieciach w wieku 9 lat (uczniowie wszystkich klas trzecich Miasta Kalisza). W jednym z postawionych pytań, dzieci określały swoje umiejętności pływackie. Jako bardzo dobre określiło je 62% badanych, jako dobre 27%, jako słabe 11%. Żadne z dzieci nie uznało, że nie umie pływać. Drugie pytanie miało określić dystans, który dzieci są w stanie pokonać bez zatrzymywania. Ponad 70% respondentów wpisało w tym miejscu 25m – czyli długość jednego basenu. Dwie długości (50 m) przepływa 23% kaliskich trzecioklasistów a więcej jedynie 7%. Bardzo ciekawe okazało się zestawienie obu wyników – przypisanie samooceny umiejętności pływackich do pokonywanego dystansu. Wyniki wskazują, że 58% dzieci, które uznały się za bardzo dobrych pływaków zaznaczyło długość jednego basenu. W tej samej grupie, 50 metrów jest w stanie przepłynąć kolejnych 17% a więcej niż dwa baseny pływa tylko 25% badanych dziewięciolatków.

Wniosek z analizy tych dwóch zbiorów danych jest taki, że kilkuletnie dzieci mają o sobie wyobrażenie jako o bardzo dobrych i dobrych pływakach, podczas, gdy większość z nich jest w stanie przepłynąć co najwyżej dwie długości basenu.

DYSKUSJE NAD METODAMI I WYNIKAMI

Analizując obowiązujące przepisy, można dojść do wniosku, że życie i zdrowie dzieci a ogólnie rzecz ujmując ich bezpieczeństwo, to bardzo ważny aspekt w tworzeniu wszelkich regulacji. Światowe i krajowe źródła od lat dostarczają informacji o zagrożeniach dzieci, gdy te znajdują się nad wodą czy w wodzie. Śmierć przez utonięcie jest drugą, po wypadkach drogowych, przyczyną niezamierzonych zgonów w ogólnej statystyce²⁴. W tym samym opracowaniu WHO stwierdza, że utonięcie jest w wielu krajach świata, pierwszą przyczyną niezamierzonych śmierci wśród małych dzieci. Ta wiedza powinna skłaniać do globalnej refleksji nad poszerzeniem akcji profilaktycznych, dotyczących tego zjawiska. Poza szeregiem mechanizmów uruchamianych przez organizatorów kąpielisk, zarządzających pływalniami i innymi obiektami wodnymi, poza zapewnieniem doskonale wyszkolonej kadry ratowniczej, sprzętu, oznakowania,

---

²⁴ World Health Organisation, Global report on drowning. Preventing a leading killer, 2014.

doprecyzowania wewnętrznych regulacji porządkujących – bardzo ważny jest ten indywidualny, dziecięcy ogląd świata. Beztraska, niezrozumienie zagrożenia, wysoka ocena własnych umiejętności, zaangażowanie w zabawę itp. – wszystko to w połączeniu z żywiołem jakim jest woda, w kilka sekund może doprowadzić do tragedii.

WNIOSKI

Nie jest możliwe doprowadzenie do sytuacji, całkowitego wyeliminowania śmierci dzieci w wodzie. Jednak odpowiedzialność – wynikająca z przepisów i dojrzałości, zdrowy rozsądek, sprawdzone w praktyce techniki – mogą zapobiec wielu z nich. Nie można liczyć na to, że świadomość dziecka, jego obycie z obiektem, umiejętność pływania czy rezolucyjność – pozwolą uniknąć tragedii.

Wyłącznie na odpowiedzialnych dorosłych, spoczywa obowiązek zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa. Przepisy w randze ustaw czy rozporządzeń, regulaminy ogólne i stanowiskowe obiektów, ratownicy ale przede wszystkim stały, troskliwy nadzór nad podopiecznymi – są gwarantem ich każdorazowego szczęśliwego powrotu do domu, z miejsc wodnej rekreacji.

BIBLIOGRAFIA

1. Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości - z upoważnienia ministra - na zapytanie nr 4059 w sprawie odpowiedzialności rodziców i opiekunów prawnych za dzieci, często będące ofiarami ich nierozwagi i braku odpowiedzialności, Warszawa, dnia 17 czerwca 2009 r.
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553.
3. Wyrok SN z 4 VI 2001 r., V KKN 94/99, Orz. Prok. i Pr. 2001, nr 11.
4. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59.
5. <http://www.rp.pl/Prawo-karne/309179817-Wyrok-w-procesie-ws-utonicia-czworki-dzieci-w-Warcie.html> [dostęp z dnia 10.06.2016].
6. Michniewicz R., Michniewicz I., Utonięcia małych dzieci w przydomowych basenach, Polish Hyperbaric Research, Nr 2(39) 2012, s. 53–68.
7. http://www.msnbc.msn.com/id/43460098/ns/health-childrens_health/t/portable-pools-claim-childs-life-every-days/#slice-2 [dostęp z dnia 10.06.2016].

8. Morgenstern H.; Bingham T.; Reza A.; „Effects of pool-fencing ordinances and other factors on childhood drowning in Los Angeles County, 1990–1995”, *American Journal of Public Health* Nr 90 2000, s. 595–601.
9. Hyder A.A.; Borse N.N.; Blum L.; Khan R.; El Arifeen S.; Baqui A.H.; „Childhood drowning in low- and middle-income countries: Urgent need for intervention trials”, *Journal of Paediatrics and Child Health* Apr.44(4) 2008, s. 221–227.
10. Baker S.P.; O’Neill B.; Ginsburg M.J.; Li G.; *Injury. Fact Book* 2nd ed. New York, NY, Oxford University Press 1992 s.174–185.
11. Warneke C.L.; Cooper S.P.; „Child and adolescent drowning in Harris County, Texas, 1983 through 1990”, *American Journal of Public Health* Nr 84 1994, s. 593–598
12. Shields B.J.; Pollack-Nelson C.; Smith G.A.; „Pediatric Submersion Events in Portable Above-Ground Pools in the United States, 2001–2009”, *Pediatrics*, 128 (1), Jul 2011, s. 45–52.
13. DeBoer S.; Scott E.; „Near-drowning: Prognoses and prevention”, *Australian Emergency Nursing Journal*, Volume 6, Issue 2, 2004, s. 27–38.
14. Sheikhzadi A.; Ghadyani M.H.; „Epidemiology of drowning in Isfahan province, center of Iran”, *Journal of Research in Medical Sciences* Mar-Apr.14(2) 2009, s. 79–87.
15. Child And Youth Mortality Review Committee in collaboration with Water Safety New Zealand, *Circumstances surrounding drowning in those under 25 in New Zealand (1980-2002)* – <http://www.hqsc.govt.nz/our-programmes/mrc/>.
16. Quan L.; Gore E.J.; Wentz K.; Allen J.; Novack A.H.; „Ten-year study of pediatric drownings and near-drownings in King County, Washington: lessons in injury prevention”, *Pediatrics* Nr 83 1989, s.1035–1040.
17. Modell J.H.; „Prevention of needless deaths from drowning”, *Southern Medical Journal* Jul.103(7) 2010, s. 650–653.
18. <http://www.policja.pl/portal/st/958/> [dostęp: 10.06.2016].
19. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. Nr 208, poz. 1240).
20. Rozporządzenie MSW z dnia 6 marca 2012 r. (Dz. U. poz. 286 z 2012 roku) w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag.

21. Rozporządzenie MSW z dnia 27 lutego 2012 r. (Dz. U. poz. 261 z 2012 roku) w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne.
22. Ustawa z dnia 11 września 2015 r., o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. 2015 poz. 1629).
23. Michniewicz I., Michniewicz R., Obserwacja w ratownictwie wodnym, PWSZ Kalisz 2015.
24. World Health Organisation, Global report on drowning. Preventing a leading killer, 2014.

NOTA BIOGRAFICZNA O AUTORCE

Iwona Michniewicz – doktor nauk o kulturze fizycznej. Instruktor ratownictwa wodnego, ratownik wodny od 1984 roku, z wieloletnią ratowniczą praktyką zawodową na wszystkich rodzajach akwenów. Biegły sędzia w dziedzinie ratownictwa wodnego. Doświadczony szkoleniowiec, badaczka obszaru ratownictwa. Założycielka i pierwsza Prezes Ratownictwa Wodnego Rzeczypospolitej (podmiotu uprawnionego do wykonywania ratownictwa wodnego).

DANE KONTAKTOWE

Iwona Michniewicz, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, ul. Szlachecka 4, 62-800 Kalisz